

Кушлик-Дивульська О. І., Брідня А. С.
Національний технічний університет України «Київський політехнічний
інститут імені Ігоря Сікорського», Київ, пр. Берестейський, 37,
email: olgakushlyk64@gmail.com

ВНЕСОК УЧЕНИХ ТА ІНЖЕНЕРІВ-ЖІНОК КПІ ІМ. ІГОРЯ СІКОРСЬКОГО У СВІТОВУ НАУКУ І ТЕХНІКУ

***Анотація.** Проаналізовано наукові дослідження жінок-науковиць КПІ ім. Ігоря Сікорського. На прикладах видатних жінок-знаменитостей, науковиць в галузі математики, хімії та теоретичної механіки показано їх роль та внесок в розвиток наукових спільнот університету, важливість їх наукових та навчально-методичних праць для студентів, дослідників.*

***Abstract.** The scientific researches of female scientists of KPI named after Igor Sikorsky are analyzed. The examples of outstanding female celebrities, scientists in the field of mathematics, chemistry and theoretical mechanics show their role and contribution to the development of scientific communities of the university, the importance of their scientific and educational and methodological works for students and researchers.*

***Ключові слова:** технічний університет, жіноча академічна спільнота, Н.О. Вірченко, А.Г. Бондар, Т. В. Пуцята*

***Key words:** technical university, women's academic community, N.O. Virchenko, A.G. Bondar, T. V. Putyat*

Національний технічний університет України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» (КПІ ім. Ігоря Сікорського) відомий своєю багатою історією в наукових дослідженнях та інженерній діяльності. Роль жінок, як науково-педагогічних працівників, у наукових дослідженнях зростає з кожним роком, зокрема, у різноманітних дослідженнях в таких галузях, як хімія, фізика, інформаційні технології, математика тощо. Жінки-науковиці університету здійснюють важливі наукові відкриття, жінки-інженери втілюють новітні ідеї в проєктах, пропагують інновації в науці. КПІ ім. Ігоря Сікорського завжди докладав і докладає значних зусиль, щоб сприяти розвитку та збільшенню жіночої академічної спільноти, а також створенню сприятливої атмосфери для її розвитку.

Наукова та інженерна спільнота КПІ ім. Ігоря Сікорського має численні приклади видатних жінок-учених, тут працювали та робили нові відкриття багато видатних жінок-науковців, розглянемо деякі яскраві особистості.

Ніна Опанасівна Вірченко (05.05.1930 р., с. Завадівка Корсунь-Шевченківського району на Черкащині), її життєве кредо «УЖМА (Українка – Жінка – Математик – Астроном)». Вона є відомою та визнаною науковицею в галузі математики, має ступінь доктора фізико-математичних наук (13.01.1989 р.), звання професора (28.06.1990 р.), а також є академіком Академії наук вищої школи України (1998), віце-президентом АН ВШ України (2004-2010). Визнана заслуженим працівником освіти України [1].

Професор кафедри математичного аналізу та теорії ймовірностей, у своїй науковій кар'єрі Ніна Вірченко – автор понад 500 наукових і науково-методичних праць, з яких 20 книг, що видані українською, англійською та японською мовами. Серед її нагород та досягнень варто відзначити членство в Австралійському, Американському, Бельгійському, Единбурзькому та Лондонському математичних товариствах. У 1997 р. отримала звання Соросівського професора. Крім того, Ніна Вірченко є головою Науково-методичного комітету Всеукраїнської асоціації політв'язнів і репресованих.

Деякі фрагменти її сходження до вершин науки на її життєвій дорозі. Ніна пішла в школу в 6 років, змалку зацікавилася математикою. Ще в шкільні роки визначила для себе кредо, яке зашифрувала в псевдонім УЖМА [2]. Після закінчення десятого класу в Житомирі із золотою медаллю вступає в Московський університет та на мех-мат Київського університету. За волею батьків навчається в Києві, відвідує гурток ракетотехніки та аеродинаміки (була єдиною дівчиною серед 29 хлопців), здійснює 10 стрибків з парашутом, розробляє власні проекти вдосконалення польотів. У червні 1948 р. її разом із іншими студентами й викладачами звинувачують у «політичній змові, заколоті, який таємно готувався». Покарання відбувала («за участь в українсько-націоналістичній банді») у спецтаборах «Озерлагу» у Східному Сибіру в дуже суворих умовах. У січні 1954 р. отримала амністію як «малолітня». Лише через два роки змогла відновитись на заочному відділі мех-мату Київського університету, захистити кандидатську дисертацію, стала доцентом кафедри математичної фізики КДУ.

Довгий час Ніна Вірченко перебувала під наглядом КГБ. Вона змушена була звільнитися з університету і рік бути без улюбленої роботи. Лише в 1974 р.

її взяли доцентом до Київського політехнічного інституту. Докторську дисертацію захистила уже в часи перебудови. У 1991 р. була реабілітована.

Ніна Вірченко багато сил доклала для повернення в науковий світ імені видатного математика Михайла Кравчука – учителя майбутніх академіків Сергія Корольова та Архипа Люльки. [2] Починаючи з 1992 р. щорічно організовувала міжнародні математичні конференції пам'яті Кравчука, разом із режисером Олександром Рябокрисом створила документальний фільм «Голгофа академіка Кравчука» (про неї ж саму Рябокрис у 2006 р. зняв фільм «УЖМА»). Окрему цінність становлять її праці правозахисного характеру «Про заборону української мови (XVII-XX ст.)» та «Дещо про українську математичну термінологію», книга спогадів «Зернини з доріг життя мого...», збірник «Математичні усмішки».

Яскравою, неординарною особистістю є також *Алла Григорівна Бондар* – засновниця кафедри кібернетики ХТІ. Алла Григорівна Бондар відома як хімік-науковець, вчений-діяч, доктор технічних наук та професор. Після повернення до КПІ (1967 р.) очолила невеликий колектив ентузіастів на кафедрі технології неорганічних речовин та мінеральних добрив. Організація кафедри кібернетики хіміко-технологічних процесів у січні 1974 р. позначила новий етап в її науковій діяльності. Під її керівництвом розроблено перші курси лекцій: «Обчислювальна техніка в інженерних розрахунках» та «Математичне моделювання в хімічній технології», які здобули широку популярність серед студентів. [3]

Алла Григорівна Бондар удостоєна 12-ти урядових нагород, Її внесок до скарбів науки виявився значним: вона автор і співавтор понад 100 наукових праць, підручників та монографій. Наукові досягнення співробітників кафедри та випускників склали основу наукової школи «Математичне і комп'ютерне моделювання хімічних і технологічних процесів та систем».

Тетяна Василівна Путята, кандидат фізико-математичних наук (1948), професор (1965) – відомий науковець і громадський діяч, діяльність якої має велике значення для наукової спільноти та розвитку освіти. Працювала у Київському політехнічному інституті (1930-1988): завідувачка (1962-77), професор (від 1977 р.) кафедри теоретичної механіки. [4] За своє життя Т. В. Путята підготувала 10 кандидатів наук і опублікувала 174 наукові та методичні праці, серед яких значиться 8 монографій, 4 підручники і 4 учбових посібника з грифом Міністерства освіти і науки України.

Тривалий час Т. В. Путята очолювала методичну комісію з теоретичної механіки при Міністерстві освіти України. Важливою є її робота в галузі історії механіки, відомими, широко використовуваними є праці «Елементи векторного

числення в застосуванні до механіки» (1937), «Методика розв'язування задач з теоретичної механіки» (1956).

Жінки-учені не лише здійснюють важливі відкриття та розвивають технології, але й є прикладом для молодих дослідників та інженерів, надихаючи їх на досягнення нових вершин у науці та техніці. Підтвердженням цього є рішення Вченої ради Національного технічного університету України «Київський політехнічний інститут імені Ігоря Сікорського» від 4.03.2024 р., протокол № 3 та наказ ректора КПІ ім. Ігоря Сікорського № НОД/173/24 від 12.03.2024 про затвердження переможців конкурсу КПІ ім. Ігоря Сікорського в номінації **«Молодий викладач-дослідник–2023»**. **Серед 35 номінантів 12 представниць жіночої статі.**

Талановитість та наполегливість не мають статевих меж, і кожен, незалежно від статі, може досягти великих досягнень у наукових дослідженнях.

ЛІТЕРАТУРА

- [1] Вірченко Н.О. КПІ ім. Ігоря Сікорського.: Режим доступу: <https://kpi.ua/virchenko>.
- [2] Режим доступу: <https://uinp.gov.ua/istorychnyy-kalendar/traven/5/1930-narodylasya-nina-virchenko-profesorka-matematyky-dysydentka>.
- [3] Факти про відомих: Алла Григорівна Бондар (2017): Режим доступу: <http://1.https://librarykpi-events.medium.com/факти-про-відомих-алла-григорівна-бондар-7c2c644903d9>.
- [4] Енциклопедія сучасної України. Путята Тетяна Василівна.: Режим доступу: <https://esu.com.ua/article-881286>.